

چکیده پژوهش :

این پژوهش با روش پیمایشی- توصیفی به تعیین وضعیت استفاده از فن آوری اطلاعات توسط دانشجویان معلول دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی می‌پردازد. جامعه مورد پژوهش شامل کلیه دانشجویان معلول، اعم از جانباز و غیرجانباز در سه دانشگاه علوم پزشکی ذکرشده و تعداد کل جامعه پژوهش ۶۰ نفر بوده است. ابزارگردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای است با ۱۵ سؤال. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از جداول توزیع فراوانی و نمودارها استفاده شد.

بالاترین عامل بروز معلولیت افراد مورد پژوهش در هر سه دانشگاه پدیده شوم جنگ ۸ ساله بوده است. (به ترتیب ۷۱/۴ درصد در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و ۶۲/۵ درصد در دانشگاه علوم پزشکی ایران) و علل ناشی از سوانح و حوادث و علل مادر زادی در مرتبه بعدی قرار دارند. بالاترین درصد معلولیت (۶۲/۵) در دانشگاه علوم پزشکی ایران در رده ۷۰ درصد و بالاتر است اما در دانشگاه علوم پزشکی تهران بالا ترین میزان معلولیت، ۴۵ درصد، در رده بین ۲۵-۴۹ درصد و در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، بالاترین میزان معلولیت، ۳۶/۴، در دامنه بین ۲۴-۱۰ درصد است. افزون بر این، ۱۰۰ درصد دانشجویان معلول دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۹۰/۹ درصد دانشجویان معلول دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و ۸۵/۷ درصد از دانشجویان معلول دانشگاه علوم پزشکی تهران بر این باورند که استفاده از فن آوری اطلاعات می‌تواند سطح فعالیت‌های تحصیلی و تحقیقی آنان را ارتقاء دهد.

اکثریت دانشجویان معلول دانشگاه علوم پزشکی ایران (۶۲/۵) از فن آوری اطلاعات استفاده می‌کنند، اما ۶۳/۶ درصد از دانشجویان معلول علوم پزشکی شهید بهشتی و ۶۱/۹ درصد از دانشجویان معلول علوم پزشکی تهران از فن آوری اطلاعات بنا به دلایلی استفاده نمی‌کنند. در بررسی دلایل عدم استفاده از فن آوری اطلاعات توسط دانشجویان معلول مورد مطالعه معلوم می‌شود که بیشترین درصد در عدم استفاده از فن آوری اطلاعات (۶۶/۷٪) در دانشگاه علوم پزشکی ایران به دلیل مشکلات جسمی مطرح می‌باشد. در دانشگاه علوم پزشکی تهران علت اصلی عدم استفاده از فن آوری اطلاعات این بوده است که چگونگی استفاده از آن را نمی‌دانستند (۳۸/۵٪) و همین عامل بالاترین درصد عدم استفاده از فن آوری اطلاعات را در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (۳۵/۷٪) به خود اختصاص می‌دهد. در زمینه موارد استفاده از فن آوری اطلاعات توسط دانشجویان معلولی که از این فن آوری استفاده می‌کنند، یافته‌های به دست آمده حاکی از این است که بالاترین درصد (۶۰٪) در دانشگاه علوم پزشکی ایران برای تهیه پایان نامه و ۵۰ درصد هم در دانشگاه علوم پزشکی تهران و هم در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی برای تهیه گزارش تحقیقاتی است. به طور کلی منابع الکترونیک مورد استفاده در سه دانشگاه مزبور به ترتیب اولویت عبارت است از: (۱) Full Text (منابع کتابی)، (۲) Full Text (منابع غیر کتابی)، (۳) Textbooks، (۴) اطلاعات کتابشناختی و (۵) Multimedia.

از جمله نکات مشخص شده در این پژوهش این است که هنوز فن آوری اطلاعات انطباق پذیر برای استفاده دانشجویان معلول در دانشگاه‌های مورد بررسی فراهم نشده است و این گروه از دانشجویان همچنان ناگزیرند از فن آوری اطلاعات معمول که برای افراد عادی در نظر گرفته شده است، استفاده کنند و خود همین عامل باعث شده است که کمترین میزان استفاده از فن آوری اطلاعات صورت گیرد یعنی ۵ ساعت در هفته که حداقل سطح استفاده به شمار می‌آید. سطح آشنایی

دانشجویان معلول با مجموعه تجهیزات فن آوری انطباق پذیر نظیر ترکیب کننده صوتی ، نرم افزار صفحه خوان ، نرم افزار بزرگ کننده صفحه نمایش ، اسکنر (پویسگر) متن ، سندلیه‌های اداری قابل تنظیم ، بازو های متصل به مونی‌تور ، سینی های مربوط به صفحه کلید ، سیستم اطلاع دهی دیداری ، نرم افزار خط بریل ، چاپگر خط بریل ، تشخیص دهنده صوتی ، میز تحریر قابل تنظیم با ویلچر تقریباً در حد هیچ است. در خصوص میزان فراهم بودن امکانات برای دانشجویان معلول ، اکثریت قاطع افراد جامعه پژوهش معترفند به اینکه به تناسب نوع معلولیت آنها تسهیلات و امکانات ضروری برای استفاده از منابع اطلاعاتی فراهم نگردیده است . تنها در مورد ترکیب کننده های صوتی و میزان ضرورت استفاده از آن در بین سه دانشگاه تفاوت معنی داری وجود دارد ($P=0.03$) اما در مورد ضرورت استفاده از سایر تجهیزات انطباق پذیر بین دانشجویان معلول سه دانشگاه اختلاف معنی داری وجود ندارد .

از یافته های دیگر این پژوهش آن است که اکثریت دانشجویان معلول مورد مطالعه (۷۴٪) تشکیل نهادی تحت عنوان « دفتر خدمات ویژه معلولین » را در دانشکده خود برای طرح و بررسی مسایل ، ایجاد هماهنگی برای حل و فصل آنها ، پیگیری امور در رابطه با تهیه تجهیزات مربوط به فن آوری اطلاعات برای خود ضروری و سودمند تلقی می کنند . این پژوهش مهمترین مشکلات دانشجویان معلول را در موارد ذیل می داند : (۱) استقرار محل کنونی کتابخانه ها و سایت های اینترنتی در طبقات غیر همکف و نبودن بالابر ، (۲) فراهم نبودن امکانات ویژه معلولین در زمینه استفاده از فن آوری اطلاعات ، (۳) محدود بودن خطوط اینترنتی ، و (۴) فقدان میز کار قابل تنظیم در ایستگاه کار رایانه ای و اینترنت .